

môže byť. V zásade však, nič v dejinách sa nedá považovať za nezvratné, iba ak plynutie času a, povedané ľudovo, smrť.

Napriek všetkej kritike súhrnne treba hodnotiť dielo doc. Szomolányi ako zatiaľ najlepší domáci pokus o analýzu politických zmien na Slovensku pokiaľ ide o samotnú autorku i celkovo pokiaľ ide o slovenskú politológiu. Pravda, toto hodnotenie treba upresniť tým, že ide v podstate o jediné rozsiahlejšie aktuálne sociologicko-politologické domáce dielo na danú tému. Tiež väčšina tvrdení autorky by sa asi dala nájsť v skorších prácach predovšetkým zahraničných autorov. Táto recenzia bola preto napísaná aj preto, aby sa recenzovaná kniha nestala okamžite jediným možným vysvetlením (či už zo strany autorky alebo iných), ale aby bola skôr chápaná ako výzva ostatným slovenským politológom na ponúknutie alternatívnych vysvetlení. Lebo vhodná metóda k najpravdepodobnejšiemu vysvetleniu záhad slovenskej politickej tranzície je buď prostredníctvom porovnávania a vyvracania viacerých alternatívnych vysvetlení, alebo prostredníctvom jedného veľkého syntetizujúceho diela. Ani jedna cesta nám pritom nezaručuje úspech. Ale aj tá druhá cesta si vyžaduje existenciu prác práve takého typu, akú ponúkla docentka Szomolányi. Preto, vzhľadom na vyššie napísané, dá sa povedať, že slovenská politológia je na správnej, ale ešte dlhej ceste za poznaním Slovenska. Nakoniec, zvlášť vo vede je práve cesta samotný cieľ.

Literatúra:

- Beyme, Klaus von. (1996). *Transition to Democracy in Eastern Europe*. Houndsmills: Macmillan Press.
- Kvasz, Ladislav. (2000). K problému písania filozofie na Slovensku. *Filozofia*, 55, 5, s. 400-413.
- Linz, Juan J. a Alfred Stepan. (1978-1991). *The Breakdown of Democratic Regimes. Crisis, Breakdown and Reequilibration*. Baltimore a London: The John Hopkins University Press.
- Linz, Juan J. a Alfred Stepan. (1996). *Problems of*

Democratic Transition and Consolidation. Baltimore a London: The Johns Hopkins University Press.

- Měchýř, Jan (1999). Velký převrat či snad revoluce sametová?, Praha: Československý spisovatel.
- Plasser, Fritz a Peter A. Ulram. (1993). Zum Stand der Demokratisierung in Ost-Mitteleuropa. In Fritz Plasser a Peter A. Ulram (editori). *Transformation oder Stagnation? Aktuelle politische Trends in Osteuropa*. Wien: Signum Verlag, 9-80.
- Školkay, Andrej. (2000). Populism in Central Eastern Europe. In <http://www.univie.ac.at/iwm/publ/workpap.htm>
- Weiss, Peter. (1997). Kríza politickej elity, *OS*, č. 2, s. 20-23.

Andrej Školkay

Vladimír Srb

STRUČNÝ PRŮVODCE POLITICKOU VĚDOU ANEB KLÍČ K POLITICKÉ TEORII

Politologický klub, Praha 2000

Jak již sám název napovídá, knihu lze zařadit do skupiny publikací, jejichž cílem je první orientace v oboru. Cílovou skupinu, pro kterou je text určen, vymezil sám autor slovy: „Všem, kteří chtějí studovat nebo již studují politickou vědu na střední a vysoké škole a rádi by se dozvěděli něco o základech řemesla, které se nazývá politologie (s.4).“ Já bych doplnil doporučení, že témata uvedená v obsahu jsou pevnými základy v oboru, ale je nutno stále budovat a stavět patra nová, což bylo myslím i cílem samotného autora. Nejvíce informací zde proto naleznou středoškoláci a jejich učitelé, při výuce občanské nauky (základů společenských věd a podobně znějících předmětů), kde se mají dozvědět základní informace o oboru politologie. Sami vyučující většinou ani neví, co mají učit a volí metodu tichého zapomnění, a raději tuto látku přeskočí, a nebo míchají do této problematiky

věci, které se jim jinak nevešly. Další široké využití vidím pro studenty vysokých škol, kteří často přicházejí z různých středních škol s různou znalostí problematiky a v úvodních hodinách jde často o zevrubné doplnění základních znalostí, nutných k dalšímu studiu. Autor nabízí obrovskou devízu, tj. stručnost a jasnost, a přesto vědeckou preciznost. Myslím, že není nic horšího pro zájemce o politologii, než-li neustálé omílání různých definic, které často mívají spíše odstrašující účinek, než prohloubení zájmu. Pro zkušenější kolegy může být předkládaná kniha ukázkou, že vždy nemusí platit nepsané pravidlo: kdo píše vědecky, musí psát nudně. Zároveň mohu vyslovit uznání, že mně kromě mnoha užitečných informací přinesla četba i časté příležitosti pro zasmání.

Text obsahuje nejen teoretickou část, které se budu ještě později věnovat, ale velkou část zaplňují ukázky z děl klasiků politické filosofie (např. Platón, Aristoteles, Hobbes, Bolzano, Marx, Masaryk, Hayek, Aron, Brzezinski a další). Lze jistě autorovi věřit, a zároveň připsat tiskařskému šotkovi, že při napsání jména Karx, Karl, měl autor na mysli Karla Marxe (s. 39). Zde jistě autor vychází ze své učitelské praxe (jak sám píše v úvodu knihy) a právě snaha vyhnout se planému teoretizování a zaměřit se na praktickou stránku politické vědy je dalším přínosem publikace. Krátké statě ukáží mladým studentům nejen jména, ale hlavně myšlenky a styl, jaké filosofové používali. Metodickým plusem je právě důraz na vlastní studium a osobní iniciativu, opírající se o původní texty, což napomáhá obrazu politologie jako seriózní vědy, který je bohužel v našich zeměpisných šířkách často zpochybňován. Jistě i zde platí krédo i ostatních společenských věd: učit se z toho (texty, prameny apod.) a ne učit se o tom.

Závěr knihy tvoří několik psychologických rad pro začínající studenty, podaných výše zdůrazněnou, vtipnou formou, dále ukázka testu z Ústavu politologie FF UK v roce 1999, kde si po přečtení může student vyzkoušet

svoje právě nabyté znalosti a samotný konec tvoří nezbytný seznam další literatury jako dalšího pomocného kroku při objevování tajů této mladé společenskovědní disciplíny.

Pro samotnou recenzi je nejdůležitější teoreticko-pojmová část. Hned úvodní vymezení dvou základních pojmů politické vědy, jedná se o obsah slov politika a politologie, je pro celou práci charakteristické. „*Politika je umění řídit stát, v širším významu slova jde o vztahy mezi státy, národy, společenskými skupinami (ale také o vztahy uvnitř těchto skupin) a mezi politickými institucemi*“ (s. 5). Politologii (politickou vědou) autor rozumí „*společenskou vědou o politice, základem této vědy je moc a její zneužívání*“ (s. 5). Vysvětlení je stručné a jasně pochopitelné. Důležité je jistě následující upozornění, že se nejedná o dogmatický výklad těchto pojmů, ale je právě tím prvním schodem k poznání dalších definic a naplní téhož slova. Zde by bylo podle mne na místě doplnit text samotným vymezením, které ustavila IPSA (Mezinárodní sdružení politických věd), tj. rozdělení výzkumu v oboru na: 1- politickou teorii, 2 – politické instituce, 3 – strany, skupiny, veřejné mínění, 4 – mezinárodní vztahy. Vyjmenované oddíly mohou studenty navést při hledání témat vhodných pro další vědeckou kariéru. Dále následují stručné dějiny oboru začínající ve starověkém Řecku přes středověk do století 19. Škoda, že autor zůstal ve výčtu před branami 20. století, které nás dnes oslovuje nejvíc a i samotná historie politologie prošla mnohými peripetemiemi. Určitou náhražku lze najít v kapitole „*Politické ideologie*“, ale pro větší přehlednost bych výklad o našem století umístil již zde. První kapitola nazvaná „*Scientia politica*“ končí jistě velmi užitečným přehledem institucí na našem území, takže nabízí odpověď na otázku po ukotvení politické vědy v našich podmínkách.

Druhá kapitola „*Informace a literatura – základ úspěchu*“ je na velmi dobré úrovni nejen tím, že je zde možné nalézt přehled jiných prací, které si též dělají nárok na první kroky studenta, ale i výčtem politologických časopisů,

nebo periodik z příbuzných oborů (sociologie, historie), navíc se nevyhýbá ani hodnocení významu rozhlasu, televize či elektronických médií.

I pro studenty, kteří již použili jinou knihu s cílem dozvědět se základní informace o politické vědě, je kniha Vladimíra Srba zajímavá kapitolami, které buď jinde obsaženy vůbec nejsou, nebo jsou zde probrány podrobněji. Jedná se hlavně o kapitoly: „*Veřejná správa demokratického státu*“, „*Volby v demokratickém státě*“, „*Politická kultura a veřejné mínění*“, „*Lidská práva*“. Již názvy kapitol jsou známy širší veřejnosti z tisku či televize, ale mnohdy nejen pro společnost ale i pro politiky jsou to pojmy, ke kterým nedokáží přiřadit obsah. Kniha je proto přínosná i pro lidi, kteří nechtějí studovat přímo obor politologie, ale chtějí jen získat všeobecnější přehled o věcech, jež hýbou společností. Veřejná správa je dnes natolik frekventovaný pojem, že se mu již žádný autor nemůže vyhnout. Autor charakterizuje stav veřejné správy k roku 2000. Kapitola o volbách disponuje jak teoretickou částí, tak i částí pro ty, již jdou volit poprvé, nebo se chtějí dozvědět o volebním procesu

více (tzn. vysvětlení pojmů jako jsou např. preferenční hlasy, volební kvóta, primární volby). V médiích se často rozebírá úroveň a stav politické kultury v České republice, ale většinou chybí samotné vysvětlení, co vlastně politická kultura znamená. Autor politickou kulturu definuje jako „*souhrn všech postojů, věry, symbolů a hodnot, které jsou významné pro situaci, v které se uskutečňuje politická činnost; jde o kolektivní vlastnost určité sociální skupiny*“ (s. 27). Následuje výčet a komentář atributů, které lze vělnit do politické kultury. V kapitole „*Lidská práva*“ jsou kromě známých tezí velmi zajímavé informace o institucionalizování lidských práv při OSN (s. 31).

Kniha představuje užitečného průvodce pro nejširší veřejnost i pro zájemce o studium politologie. Jistě by jiný recenzent našel jiné výtky, nebo kapitoly, které v publikaci podle něho chybí, ale jistě je nutno práci hodnotit v kontextu nastupující mladé generace v politické vědě, která chce důrazně promluvit do stavu politologie v naší zemi.

Radek Soběhart